

**Державна комісія України по запасах корисних копалин
при Державній службі геології та надр України**

ЗАТВЕРДЖЕНО

**наказ Державної комісії України
по запасах корисних копалин
від 20 березня 2017 № 206**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**ЩОДО ЗМІСТУ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ПОРЯДКУ ПОДАННЯ
ДО ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ УКРАЇНИ ПО ЗАПАСАХ КОРИСНИХ КОПАЛИН
МАТЕРІАЛІВ ПОПЕРЕДНЬОЇ ГЕОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ
РОДОВИЩ ЛІКУВАЛЬНИХ ГРЯЗЕЙ**

- 1. Розроблено:** Державною комісією України по запасах корисних копалин при Державній службі геології та надр України
- 2. Розробники:** д-р геол.-мін. наук, д-р географ. наук, д-р техн. наук, проф., голова ДКЗ Рудько Г.І., нач. управління ДКЗ Нецький О.В., нач. відділу ДКЗ Бакаржієва О.О., гол. гідрогеолог відділу ДКЗ Дробноход В.Б.
- 3. Внесено:** Управлінням нерудних корисних копалин, підземних вод та інформаційних технологій в геології Державної комісії України по запасах корисних копалин
- 4. Узгоджено:** рішенням експертно-технічної ради Державної комісії України по запасах корисних копалин від 20.03.2017 № 349
- 5. Затверджено:** наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин від 20 березня 2017 № 206

1. Загальні положення

Методичні вказівки встановлюють вимоги до змісту, оформлення та порядку подання до Державної комісії України по запасах корисних копалин (далі – ДКЗ) матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ (ділянок надр, тут і далі по тексту) лікувальних грязей (пелоїдів), які містять дані з геологічного вивчення цих родовищ і медико-біологічної оцінки їхньої безпечності та якості, підрахунку попередньо розвіданих і розвіданих запасів, а також техніко-економічну доповідь (далі – ТЕД) про доцільність фінансування подальшої розвідки, у тому числі дослідно-промислової розробки або промислового освоєння цих родовищ на умовах економічного ризику (далі – попередня геолого-економічна оцінка).

Методичні вказівки рекомендуються для застосування всіма суб'єктами господарювання незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, які подають до ДКЗ на державну експертизу матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей з метою апробації їхніх запасів для отримання спеціального дозволу на користування надрами для промислового освоєння цих родовищ на умовах економічного ризику.

2. Нормативні посилання

ДСТУ 4068-2002 "Документація. Звіт про геологічне вивчення надр. Загальні вимоги до побудови, оформлення та змісту".

Інструкція із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ лікувальних грязей, затверджена наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин від 29.12.2004 № 298, зареєстрована в Міністерстві юстиції України від 12.01.2005 № 31/10311.

Інструкція про зміст, оформлення та порядок подання до Державної комісії України по запасах корисних копалин матеріалів геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, затверджена наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин від 29.12.2005 № 338, зареєстрована в Міністерстві юстиції України від 06.02.2006 № 98/11972.

Класифікація запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.1997 № 432.

Кодекс України про надра.

Методичні рекомендації щодо змісту, оформлення і порядку подання на розгляд Державної комісії по запасах корисних копалин матеріалів геолого-економічних оцінок родовищ металічних і неметалічних корисних копалин, затверджені наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин від 21.07.2015 № 293.

Положення про Державну комісію України по запасах корисних копалин, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 10.11.2000 № 1689.

Положення про порядок організації та виконання дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, затверджене наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 03.03.2003 № 34/м, зареєстроване в Міністерстві юстиції України від 20.05.2003 № 377/7698.

Положення про порядок проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.1994 № 865.

Положення про порядок розробки та обґрунтування кондицій на мінеральну сировину для підрахунку запасів твердих корисних копалин у надрах, затверджене наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин від 07.12.2005 № 300, зареєстроване в Міністерстві юстиції України від 25.01.2006 № 65/11939.

Положення про стадії геологорозвідувальних робіт на тверді корисні копалини, затверджене наказом Геолкому України від 15.02.2000 № 19, зареєстроване в Міністерстві юстиції України від 02.03.2000 за № 124/4345.

Порядок здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання, затверджений наказом МОЗ України від 02.06.2003 № 243, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 29.08.2003 № 752/8073.

Порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615.

3. Загальні умови подання та розгляду матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, що направляються на державну експертизу

Державній експертизі та оцінці підлягають попередньо розвідані та розвідані запаси лікувальних грязей, на базі яких здійснено попередню геолого-економічну оцінку родовища, що планується для розробки на умовах економічного ризику користувачем надр, який має спеціальний дозвіл на користування надрами, або заявником на отримання спеціального дозволу на користування надрами, який має відповідні погодження, встановлені Кодексом України про надра та постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами".

Державна експертиза та попередня оцінка запасів лікувальних грязей проводиться ДКЗ на підставі вивчення матеріалів, які містять у собі дані з геологічного вивчення родовищ лікувальних грязей, медико-біологічної оцінки їхньої безпечності та якості, підрахунку попередньо розвіданих запасів і техніко-економічної доповіді про доцільність подальшої розвідки, у тому числі дослідно-промислової розробки або промислового освоєння цих родовищ на умовах економічного ризику.

У разі необхідності за рішенням ДКЗ здійснюється перевірка достовірності матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей безпосередньо на місці проведення геологорозвідувальних робіт.

Державна експертиза матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей завершується апробацією запасів лікувальних грязей попередньо розвіданих родовищ, підготовлених до проведення розвідувальних робіт, у тому числі дослідно-промислової розробки або промислового освоєння цих родовищ на умовах економічного ризику (коди класів 121, 122).

У разі, якщо подані на державну експертизу та оцінку матеріали не дають змоги достовірно оцінити кількість попередньо оцінених запасів лікувальних

грязей з достовірністю не нижче категорії С₂ (код класу 122) та їх якість, ступінь їхньої стабільності у часі за дією природних і техногенних факторів, промислове значення або інші важливі для визначення можливості використання лікувальних грязей умови (гірничо-геологічні, гідрологічні, гідрохімічні, гідрогеологічні, екологічні, водогосподарські), ДКЗ утримується від апробації запасів лікувальних грязей попередньо розвіданих родовищ, але може апробувати їх як перспективні ресурси.

Обсяги матеріалів, що подаються на державну експертизу, та їхня інформативність повинні забезпечити достатню характеристику вивченості родовища відповідно до стадії пошуково-оцінювальних геологорозвідувальних робіт та вимог Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.97 № 432, до родовищ лікувальних грязей (Інструкція із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ лікувальних грязей, затверджена наказом ДКЗ від 29.12.2004 № 298, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 12.01.2005 № 31/10311) з достовірністю не нижче категорії С₂ (код класу 122).

Якщо первинна геологічна документація (журнали документації пунктів поінтервального дослідження грязьових покладів, журнали опробування та інше) не прикладається до аналітичної частини матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки як додатки, то така документація може подаватись в оригіналі на період розгляду матеріалів у ДКЗ.

Оцінка економічної ефективності експлуатації лікувальних грязей попередньо розвіданих родовищ здійснюється за матеріалами ТЕД щодо доцільності їх подальшої розвідки, у тому числі дослідно-промислової розробки та видобування на умовах економічного ризику на основі прямих або укрупнених розрахунків із залученням фактичних техніко-економічних показників експлуатації родовищ-аналогів.

Матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей подаються на розгляд ДКЗ користувачами надр або заявниками на отримання спеціального дозволу на користування надрами чи вповноваженими

ними особами не пізніше трьох місяців після завершення геологорозвідувальних робіт. У разі подання матеріалів після цього терміну, необхідно документально підтвердити незмінність кількості підрахованих запасів, техногенного навантаження на родовище, санітарних та водогосподарських умов підрахунку запасів родовища на дату подання матеріалів до ДКЗ. У разі зміни кількості запасів здійснити перерахунок запасів на дату фактичного подання матеріалів до ДКЗ.

Організації, що планують подати матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей на розгляд, повинні до кінця поточного року надіслати до ДКЗ перелік родовищ, запаси яких підлягають розгляду в наступному році, із зазначенням календарних термінів подання матеріалів.

На державну експертизу до ДКЗ належить подавати матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, розглянуті замовником геологорозвідувальних робіт (користувачем надр). Відповідні висновки замовника, оформлені протоколом (актом, довідкою тощо), слід додавати до звіту.

Матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей належить подавати до ДКЗ в трьох примірниках на паперових носіях та в електронному вигляді. До матеріалів додається коротка авторська довідка про геологічну будову і гідрогеологічні умови родовища, виконані геологорозвідувальні роботи та підраховані на момент оцінки запаси в трьох примірниках на паперових носіях та в електронному вигляді.

Матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей надсилаються до ДКЗ комплектно. У разі додаткового подання відсутніх матеріалів, датою їх прийняття вважається дата подання останнього з них. Після прийняття матеріалів ДКЗ укладає договір з користувачем надр або уповноваженою ним особою і розглядає їх відповідно до умов договору.

ДКЗ розглядає матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, які заздалегідь заявлені до подання, у термін, погоджений із замовником, що, як правило, не перевищує двох місяців. Термін

розгляду матеріалів, не передбачених планом ДКЗ (не заявлених заздалегідь), устанавлюється ДКЗ з урахуванням пріоритетності розгляду об'єктів, заявлених у встановленому порядку.

Рішення ДКЗ про розгляд матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ оформлюється протоколом. 2 примірники протоколів надаються замовникові експертизи в місячний термін після пленарного засідання. Один примірник протоколу передається до Державної служби геології та надр України і після його розгляду (схвалення) – до Державного інформаційного геологічного фонду України. Оригінал протоколу зберігається в ДКЗ. Матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, які подавались для проведення експертизи, повертаються замовнику.

Матеріали, які надані замовником додатково на вимогу експертів, можуть прикладатись до протоколу ДКЗ як окремі додатки і в такому разі не повертаються замовникові.

У разі, якщо ДКЗ утримується від апробації запасів, матеріали повертаються організації, що їх подала, разом із протоколом з відмовою у затвердженні (апробації) запасів та експертними висновками.

4. Вимоги до змісту матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей

У матеріалах попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей повинні бути наведені дані, необхідні для перевірки підрахунку запасів, техніко-економічної доповіді про доцільність фінансування подальшої розвідки і промислового освоєння родовища у такому вигляді, щоб можна було здійснити їх перевірку та, за необхідності, зробити перерахування запасів без участі авторів. У разі підрахунку запасів методами математичного моделювання перевірка підрахунку запасів здійснюється за участю авторів із залученням створених ними баз даних та використаного програмного забезпечення.

Матеріали попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, які подаються на експертизу до ДКЗ, містять:

- характеристику геологічної будови покладів та мінливості їхньої якості, гідрологічних, гідрогеологічних, гірничотехнічних, водогосподарських та інших умов залягання;
- характеристику санітарно-екологічного стану родовища;
- характеристику фізико-хімічних, токсикологічних, радіологічних, мікробіологічних показників, лікувальних властивостей лікувальних грязей (пелоїдів) на підставі попереднього медичного (бальнеологічного) висновку (довідки про кондиції) установи, спеціально уповноваженої центральним органом виконавчої влади, що забезпечує та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, із зазначенням кондиційних показників безпечності та якості лікувальних грязей (пелоїдів), напрямів і методів їх використання;
- техніко-економічне обґрунтування кондицій у вигляді ТЕД про доцільність промислового освоєння і подальшої розвідки родовищ лікувальних грязей, прийнятих способів видобування і схем використання лікувальних грязей з дотриманням вимог щодо охорони надр та навколишнього природного середовища, а також оцінку прогностичного економічного ефекту від експлуатації

родовища в обсязі, достатньому для прийняття рішення про інвестування подальших робіт;

- обґрунтування методики підрахунку і підрахунок запасів лікувальних грязей;

- документ, що засвідчує право на користування ділянкою надр, що вивчалась (спеціальний дозвіл на користування надрами (у разі наявності));

- документ із реєстрації робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр (форма 3-гр) або довідку Держгеонадра України про відсутність у місці проведення робіт з геологічного вивчення родовища лікувальних грязей аналогічних об'єктів іншого надрокористувача, що має спеціальний дозвіл на користування надрами.

5. Рекомендована структура та зміст розділів матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей

5.1. Текстова частина

Матеріали підрахунку запасів слід складати за такою схемою:

- реферат;
- вступ;
- загальні відомості про район робіт і родовище;
- методика робіт з геологічного вивчення родовища;
- характеристика родовища лікувальних грязей;
- техніко-економічна доповідь про доцільність фінансування подальшої розвідки і промислового освоєння родовища лікувальних грязей;
- підрахунок запасів лікувальних грязей;
- оцінка підготовленості родовища лікувальних грязей для проведення подальших геологорозвідувальних робіт або промислового (лікувального) освоєння на умовах економічного ризику;
- рекомендації щодо охорони родовища лікувальних грязей (пелоїдів) та навколишнього природного середовища;
- основні результати проведених робіт (висновки);
- список використаних матеріалів;
- додатки до текстової частини (текстові, табличні, графічні).

Обсяг кожного із зазначених розділів визначається авторами залежно від складності розглянутих питань та їх значимості для оцінки доцільності промислового освоєння і подальшої розвідки родовища, мети і характеру проведених геологорозвідувальних робіт.

Нижче наведено перелік основних питань, що підлягають висвітленню в кожному розділі документа.

5.2. Реферат

Реферат і відомості які він повинен мати, формують відповідно вимог ДСТУ 4068-2002 Документація. Звіт про геологічне вивчення надр. Загальні вимоги до побудови, оформлення та змісту.

5.3. Вступ

У вступі містяться наступні відомості:

- підстави для проведення геологорозвідувальних робіт з вивчення родовищ лікувальних грязей (пелоїдів);
- відомості про суб'єкт господарювання;
- сучасний рівень використання лікувальних грязей;
- основні завдання геологорозвідувальних робіт з вивчення родовищ лікувальних грязей;
- першочергова і перспективна потреба споживачів у лікувальних грязях;
- ступінь виконання завдання щодо розвідки запасів лікувальних грязей;
- відомості про наявність спеціального дозволу на користування надрами для проведення відповідних видів геологорозвідувальних робіт на родовищі, наявність необхідних узгоджень на розвідку родовища з відповідними установами та організаціями;
- відомості про раніше виконані грязерозвідувальні роботи, затверджені або апробовані запаси лікувальних грязей (дати і номери протоколів попередніх затверджень запасів Державної комісії по запасах корисних копалин при Раді Міністрів СРСР, Української територіальної комісії по запасах корисних копалин Міністерства геології УРСР, ДКЗ, запаси за категоріями в табличній формі), а також про розвідані, але не затверджені запаси;
- строки подальшого геологічного вивчення та освоєння родовища;
- організації – виконавці і співвиконавці (за видами робіт), терміни проведення польових і камеральних робіт;
- перелік осіб – виконавців робіт, ступінь їхньої участі в проведенні досліджень і складанні звітних матеріалів.

5.4. Загальні відомості про район робіт і родовище

У цьому розділі в скороченому вигляді зазначаються:

- адміністративне й географічне положення, шляхи сполучення, відстань до споживача, , географічні координати меж родовища і його площа, зіставлення з

межами ділянки надр, наданої у користування відповідно до спеціального дозволу на користування надрами;

- орогідрографія (природна зона розташування родовища, основні риси рельєфу та водного стоку та їх вплив на формування родовища);

- характеристика гідрографічної мережі (річки, озера, заболоченість території, дані про витрату і льодовий режим річок і озер);

- клімат району (загальна характеристика, відомості про основні метеоеlementи (опадів та їх забезпеченість на час проведення робіт, випаровування, температура повітря, вологість, вітри);

- коротка характеристика сезонів року (терміни замерзання та розкриття водойм, товщина льоду, снігового покриву, можливість пересихання водойм; висновки про багаторічну мінливість метеоеlementів і зволоженості території, оцінка водності періоду досліджень);

- основні риси геологічної будови району (положення родовища в загальній геологічній структурі, його тип і генезис, характеристика стратиграфії і літології порід, які беруть участь у формуванні родовища лікувальних грязей);

- гідрогеологічні умови району (положення району в загальній схемі гідрогеологічного районування України);

- короткі відомості про водоносні горизонти, які впливають на грязьове родовище та водотривкі шари, що їх розділяють; мінералізація і хімічний склад вод цих горизонтів;

- вивченість грязьового родовища (короткі відомості про ресурси лікувальних грязей району, про відкриття, розвідку, розробку та виявлені особливості родовища, в тому числі склад техногенних факторів впливу на умови його формування та експлуатації);

- оцінка вивченості родовища, яка визначила напрям, методику й обсяг виконаних розвідувальних робіт;

- виконання рекомендацій, що містяться в рішеннях ДКЗ щодо родовища, яке розглядається, й аналогічних родовищ району.

5.5. Методика робіт з геологічного вивчення родовища

Характеристика гідрографічних і спеціальних робіт, розміщення і довжина маршрутів гідрографічного й санітарно-екологічного обстежень родовища та прилеглої території.

Площа, масштаб та вид топографічної зйомки, час її проведення; спосіб планово-висотного зйомочного обґрунтування, система координат і висот, розвиток і закріплення мережі пунктів поінтервального дослідження грязьового покладу; кількість, тип та місце закладання реперів.

Методика опробування покладу: кількість і система розташування пунктів і інтервалів опробування грязьового покладу з урахуванням групи складності грязьового родовища згідно з Класифікацією запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.97 № 432), порядок відбору проб, кількість досліджених проб лікувальних грязей та води, види досліджень відповідно до Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ лікувальних грязей (затверджена наказом ДКЗ від 29.12.2004 № 298, зареєстрована в Мін'юсті України 12.01.2005 № 31/10311).

Методика польового поінтервального дослідження грязьового покладу, тип інструменту, величина інтервалів вивчення, характер опису основних польових показників лікувальних грязей, прошарків, покривних порід і порід, які підстиляють поклад..

Обґрунтування кількості та розташування пунктів відбору проб для проведення медико-біологічних досліджень.

Обґрунтування вибору окремих ділянок деталізації родовища або окремих профілів для визначення представництва обраної мережі пунктів поінтервального дослідження та її подальшого обґрунтування під час проведення більш детальних досліджень.

Таблиця основних видів і обсягів виконаних геологорозвідувальних робіт з вивчення родовищ лікувальних грязей.

Таблиця нормативних документів, що були використані при складанні звіту.

Таблиця методів, засобів вимірювання, параметрів і характеристик вимірювання.

5.6. Характеристика родовища лікувальних грязей

Гідрографія родовища: генезис водоймища, його морфометричні характеристики (довжина, ширина, площа, глибини та їх розподіл за площею, конфігурація, орієнтація); опис берегів (крутизна, залісеність, задернованість); водяна і прибережна рослинність; гідролого-гідрохімічний режим водоймища, джерела водно-мінерального живлення, рівні, об'єми водної маси на момент топозйомки та їх мінливість за даними режимних спостережень, мінералізація і хімічний склад води за сезонами року, температурні особливості водоймища; міркування щодо стабільності гідролого-гідрохімічного режиму залежно від впливу природних і техногенних чинників.

Гідрогеологічні умови родовища: характер залягання й поширення основних водоносних горизонтів (комплексів); положення рівнів підземних вод; потужність, склад і фаціальна мінливість водовмісних порід; можливі умови взаємозв'язку водоносних горизонтів (комплексів) між собою і з поверхневими водотоками; характеристика хімічного складу підземних вод, фільтраційних властивостей водовмісних порід, умов живлення і розвантаження підземних вод.

Будова покладу лікувальних грязей: опис виявлених типів і різновидів пелоїдів, їх розміщення в плані й розрізі; характеристика прошарків, що знаходяться в грязьовому покладі, покривних порід і порід, які підстиляють поклад; виділення за результатами польового поінтервального дослідження ділянок та шарів покладу, віднесених до лікувальних грязей; оцінка достовірності їхньої вивченості (в залежності від складності будови покладу та кількості пунктів опробування).

Фізико-хімічна характеристика лікувальних грязей: опис складу і властивостей виділених в грязьовому покладі різновидів та продуктивного горизонту в цілому за результатами аналізів; оцінка змін фізико-хімічних

показників у залежності від особливостей гідролого-гідрохімічного режиму родовища; оцінка достовірності отриманих матеріалів за фізико-хімічними показниками лікувальних грязей.

Мікробіологічна характеристика лікувальних грязей: склад мікробіоти в різновидах лікувальних грязей, що виділяються, та характеристика основних еколого-фізіологічних груп мікроорганізмів; загальна оцінка біологічної активності лікувальних грязей.

Характеристика санітарно-екологічного стану родовища лікувальних грязей і прилеглої до нього території: опис санітарного стану родовища і прилеглої до нього території, тимчасових і постійних джерел забруднення; характеристика санітарного стану покладу лікувальних грязей і покривних вод; порівняльна оцінка санітарного стану різних частин родовища.

Радіологічна характеристика родовища і прилеглої до нього території на підставі отриманих показників радіаційної безпеки якості лікувальних грязей і радіометричних спостережень (вимірів).

Токсикологічна характеристика стану родовища і прилеглої до нього території на підставі виконаних аналізів проб.

Характеристика бальнеологічних властивостей лікувальних грязей на підставі медичного (бальнеологічного) висновку установи, спеціально уповноваженої центральним органом виконавчої влади, що забезпечує та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, методи їх використання.

Висновки про складність будови родовища лікувальних грязей відповідно до Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.97 № 432) та Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ лікувальних грязей (затверджена наказом ДКЗ від 29.12.2004 № 298, зареєстрована в Мін'юсті України 12.01.2005 № 31/10311); оцінка достовірності вивченості лікувальних грязей у залежності від складності будови покладу і кількості пунктів опробування.

5.7. Техніко-економічна доповідь про доцільність фінансування подальшої розвідки і промислового освоєння родовища лікувальних грязей (пелоїдів)

Техніко-економічна доповідь про доцільність подальшої розвідки і промислового освоєння родовищ лікувальних грязей виконується для всіх родовищ, матеріали попередньої геолого-економічної оцінки яких подаються на державну експертизу, з детальністю, що відповідає ступеню їх вивченості, складності геологічної будови, водогосподарських умов експлуатації, особливостям режиму водойм та технології видобування, підготовленості їх до використання, технології видалення (утилізації) використаних лікувальних грязей та ступеню економічного ризику у прийнятті подальших проектних рішень.

Балансова належність експлуатаційних запасів лікувальних грязей може обґрунтовуватися:

- у разі проведення геологорозвідувальних робіт на нових родовищах – прямими розрахунками із залученням фактичних техніко-економічних показників розробки родовищ-аналогів або укрупненими розрахунками на основі доведеної аналогії з родовищем, що експлуатується;

- для родовищ з нетиповими умовами видобування лікувальних грязей, підготовки видобутих пелоїдів до використання, їх транспортування, використання, а також утилізації і охорони надр та навколишнього середовища – прямими розрахунками із залученням фактичних техніко-економічних показників розробки родовищ-аналогів, а також даних наявних бізнес-планів і технічних завдань на розвідку та підготування до розроблення експлуатаційних запасів лікувальних грязей.

Матеріали ТЕД про доцільність розроблення або подальшої розвідки родовищ (ділянок) лікувальних грязей на умовах економічного ризику належить наводити в такій послідовності:

- 1) розвідані типи і різновиди лікувальних грязей на родовищі;
- 2) обґрунтування на підставі доклінічних досліджень безпечності та якості лікувальних грязей установи, спеціально уповноваженої центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, попередньої Довідки про кондиції параметрів тимчасових кондицій для підрахунку запасів лікувальних грязей на місці їхнього залягання, які характеризують їх якість:

- фізико-хімічні показники (масова частка вологи, об'ємна й питома вага, опір зсуву, липкість, засміченість частинками діаметром понад 5 мм, засміченість частинками діаметром понад $0,25 \cdot 10^{-3}$ м, вміст сірководню, сульфїду залїза, органічних речовин у перерахунку на вуглець ($C_{\text{орг}}$), ступінь розкладу та зольність (для торфових і сапропелевих лікувальних грязей), об'ємна й питома теплоємність, рН, Eh) та інші залежно від детальності аналізу;
- санітарно-бактеріологічні показники (загальне мікробне число, титр лактозопозитивних кишкових паличок, титр клостридій, патогенна мікробіота у разі перевищення основних нормативних показників);
- інші показники, а також допустимий рівень активності природних радіонуклідів;

3) обґрунтування прогнозних технологічних показників експлуатації родовища;

4) обґрунтування прийнятих в ТЕД системи розробки і способу видобування лікувальних грязей (окремо за розвіданими типами й різновидами або сумісно), рекомендованої технологічної схеми розробки та підготування лікувальних грязей до застосування, потужності підприємства;

5) обґрунтування просторових параметрів покладу корисної копалини для підрахунку запасів (мінімальна потужність шару корисної копалини, коефіцієнт розкриття та вилучення грязьового покладу, максимальна глибина залягання під водою, параметри охоронних ціликів, потужність запобіжного шару лікувальних грязей, що не підлягає розробці для унеможливлення захвату порід, які підстиляють, під час видобування корисної копалини, максимально допустима потужність прошарків некондиційної корисної копалини і вміщуючих порід, що включається у підрахунок запасів тощо), умови оконтурення типів або різновидів пелоїдів, межі підрахунку запасів;

6) обґрунтування економічними розрахунками оптимальності прийнятого варіанту кондицій для підрахунку запасів і оптимальності варіанту промислового (лікувального) освоєння родовища, яке оцінюється;

7) обґрунтування капітальних вкладень в облаштування родовища, що підлягає амортизації відповідно до чинного законодавства;

8) обґрунтування експлуатаційних (поточних) витрат, що належать до валових витрат відповідно до чинного законодавства;

9) обґрунтування ціни на товарну продукцію;

10) виручка та прибуток підприємства з видобування (використання) лікувальних грязей;

11) податки й обов'язкові платежі згідно з чинним законодавством (дохід власника надр (держави));

12) загальна економічна оцінка доцільності фінансування подальшої розвідки, у тому числі дослідно-промислової розробки або промислового освоєння родовища лікувальних грязей за прийнятою технологією видобування і реалізації товарної продукції (надання лікувальних послуг);

13) визначення мінімальної рентабельної потужності підприємства;

14) оцінка експлуатаційних запасів лікувальних грязей за рівнем промислового значення;

15) таблиця основних техніко-економічних показників доцільності експлуатації родовища, у якій зазначаються такі показники:

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Значення показника
1	2	3	4
1.	Оцінені балансові запаси лікувальних грязей, що залучатимуться до промислового освоєння	тис. м ³	
2.	Коефіцієнт вилучення грязьового покладу	м ³ /м ³	
3.	Експлуатаційні втрати	тис. м ³	
4.	Річна продуктивність підприємства: – видобувні обсяги – обсяги товарної продукції	тис. м ³ тис. м ³	
5.	Коефіцієнт розкриття	м ³ /м ³	
6.	Строк забезпечення підприємства запасами	рік	
7.	Капіталовкладення, у т. ч.: на підготовку ділянки до видобування корисної копалини, обладнання для видобування, транспортування та підготовки до застосування лікувальних грязей, заходи щодо охорони навколишнього природного середовища та пов'язані витрати	тис. грн	

1	2	3	4
8.	Питомі капіталовкладення на 1 м ³ річного видобутку корисної копалини	тис. грн	
9.	Виробничі фонди (всього), у т. ч.: – основні – обігові	тис. грн тис. грн тис. грн	
10.	Річні експлуатаційні витрати (всього): – у т. ч. амортизація – з них: – постійні – змінні	тис. грн тис. грн тис. грн тис. грн	
11.	Експлуатаційні витрати на 1 м ³	грн	
12.	Собівартість одиниці товарної продукції	грн	
13.	Ціна одиниці товарної продукції	грн	
14.	Вартість товарної продукції: – річного випуску – за весь період розробки	тис. грн тис. грн	
15.	Прибуток: – річний – за весь період розробки	тис. грн тис. грн	
16.	Податок на прибуток підприємства	тис. грн	
17.	Чистий прибуток	тис. грн	
18.	Дохід власника надр (держави)	тис. грн	
19.	Рівень рентабельності у відношенні до: – виробничих фондів – собівартості продукції	% %	
20.	Строк окупності капіталовкладень	рік	
21.	Чистий дисконтований прибуток	тис. грн	
22.	Внутрішня норма прибутковості	%	
23.	Індекс прибутковості	частка од.	
24.	Дисконтований строк окупності капіталовкладень	рік	
25.	Коефіцієнт рентабельності гірничого підприємства*	частка од.	

* Величина, що відповідно до Податкового кодексу України застосовується при обчисленні розрахункової вартості одиниці відповідного виду товарної продукції гірничого підприємства. Коефіцієнт рентабельності гірничого підприємства обчислюється в матеріалах геолого-економічної оцінки запасів корисних копалин ділянки надр, затверджених центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр (десятковий дріб).

Перелік техніко-економічних показників уточнюється залежно від геологічних та технологічних особливостей родовища, умов видобутку, напрямку використання, потреби та способу утилізації використаних лікувальних грязей тощо.

5.8. Підрахунок запасів лікувальних грязей

1) Тимчасові кондиції для підрахунку запасів лікувальних грязей.

2) Обґрунтування прийнятого методу підрахунку запасів корисної копалини.

3) Принципи побудови підрахункових блоків і контурів покладів лікувальних грязей, методика екстраполяції. Методика визначення підрахункових параметрів. У випадках відхилень від кондицій – обґрунтування впливу на результати підрахунку і розробки родовища. Обґрунтування ступеня розвіданості запасів по блоках, за категоріями і класами.

4) Результати підрахунку корисної копалини по блоках, за категоріями і класами, за типами лікувальних грязей; для позабалансових запасів – розподіл за ознаками, що спричинили віднесення запасів до цієї групи.

5.9. Оцінка підготовленості родовища лікувальних грязей для проведення подальших геологорозвідувальних робіт або промислового (лікувального) освоєння на умовах економічного ризику

Ступінь виконання вимог стосовно вивченості родовища, передбачених Інструкцією із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ лікувальних грязей (затверджена наказом ДКЗ від 29.12.2004 № 298, зареєстрована в Мін'юсті України 12.01.2005 № 31/10311).

Досягнутий ступінь вивченості балансових експлуатаційних запасів за категоріями та кодами класів.

Загальна оцінка і висновки щодо підготовленості родовища для його подальшої розвідки.

Визначення можливості експлуатації родовища на умовах економічного ризику за досягнутого ступеня його геологічної вивченості.

5.10. Рекомендації щодо охорони родовища лікувальних грязей (пелоїдів) та навколишнього природного середовища

Пропозиції авторів щодо захисту покладу лікувальних грязей від впливу виявлених джерел забруднення та щодо обмеження можливого негативного впливу експлуатації родовища на навколишнє середовище та рекомендації щодо встановлення меж зон санітарної охорони.

5.11. Основні результати проведених робіт (висновки)

Ступінь вивченості геологічної будови і геолого-гідрологічних умов родовища, типи й різновиди лікувальних грязей, їх основні якісні показники, кількісна оцінка експлуатаційних запасів лікувальних грязей за категоріями і кодами класів, умови їх експлуатації, доцільність подальшої розвідки родовища, у тому числі дослідно-промислової розробки, або доцільність введення родовища в промислову експлуатацію на умовах економічного ризику.

Рекомендації з проведення подальших розвідувальних робіт, підвищення їх інформативності, якості й ефективності.

Необхідні заходи щодо охорони родовища лікувальних грязей, а також охорони навколишнього природного середовища.

5.12. Список використаних матеріалів

Зазначається перелік опублікованої літератури, фондів та інших матеріалів, які використано під час складання звіту (назва матеріалів, автори, видавництво, місце і рік видання (складання)).

5.13. Текстові додатки

Копії документів, які:

- засвідчують право на користування ділянкою надр, що вивчалась (спеціальний дозвіл на користування надрами (у разі наявності));

- державна реєстрація робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр (форма 3-гр) або довідка Держгеонадра України про відсутність у місці проведення робіт з геологічного вивчення родовища лікувальних грязей іншого надрокористувача, що має спеціальний дозвіл на користування надрами;

документи, що засвідчують правомірність проведених робіт (затверджений проект робіт, підтвердження належності земельної ділянки заявникові на правах власності, оренди тощо, документ про придбання використаної геологічної інформації, якщо вона не створена за кошти заявника, погодження клопотання про надання надр у користування з метою геологічного

вивчення або розробки родовища лікувальних грязей, надані заявникові відповідно до вимог чинного законодавства України);

- обґрунтовують потребу користувача надр у лікувальних грязях (технічне завдання);

- визначають вимоги до якості лікувальних грязей і умов (режиму) їх експлуатації (результати доклінічних досліджень безпечності та якості лікувальних грязей установи, спеціально уповноваженої центральним органом виконавчої влади, що забезпечує та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, попередня довідка про кондиції лікувальних грязей);

- погоджують із зацікавленими організаціями вибір земельної ділянки як об'єкту розвідки, технологію видобування та підготовки до застосування лікувальних грязей, використання лікувальних грязей за призначенням і умови (режим) їх використання.

Копії документів, що підтверджують якість, повноту проведених розвідувальних робіт і звітних матеріалів, їхню вірогідність:

- акт приймання польових матеріалів і звірення первинної геологічної документації з натурними даними;

- акти відбору і паспорти проб, які відібрано для проведення медико-біологічної оцінки безпечності та якості лікувальних грязей, копії атестатів акредитації випробувальних лабораторій;

- висновки метрологічної експертизи щодо відповідності виконаних досліджень діючим нормативам та державним стандартам;

- протокол (акт, довідка) розгляду звіту замовником геологорозвідувальних робіт (користувачем надр) з висновками замовника про відповідність результатів розвідувальних робіт потребам надрокористування.

5.14. Табличні додатки

Таблиці підрахунку запасів у формі, що дає змогу здійснити перевірку вихідних і проміжних даних, обчислювальних операцій і результатів розрахунків:

- таблицю основних показників пунктів поінтервального дослідження покладу лікувальних грязей;

- табличні обчислення середніх показників покладу лікувальних грязей (потужність, вміст показників якості та ін.);
- таблиці обчислення площ і об'ємів блоків;
- таблиці підрахунку запасів за типами лікувальних грязей, за блоками, окремими тілами, ділянками (за групами, категоріями, кодами запасів).

Скорочений опис (каталог) пунктів поінтервального дослідження покладу лікувальних грязей.

Каталог координат пунктів поінтервального дослідження та інших пунктів, що використовуються для підрахунку запасів.

Журнал опробування.

Журнал результатів проміру глибин (для водоймищ).

Таблиці результатів аналізів.

Результати аналізу контрольних проб.

5.15. Графічні додатки

Графічні додатки повинні містити:

- оглядову (ситуаційну) карту району родовища масштабу 1 : 200 000;
- топографічний план родовища масштабу відповідно до Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ лікувальних грязей (затверджена наказом ДКЗ від 29.12.2004 № 298, зареєстрована в Мін'юсті України 12.01.2005 № 31/10311);
- план опробування родовища з фактичними матеріалами геологорозвідувальних робіт з вивчення родовищ лікувальних грязей;
- план родовища з ізопахітами покладу лікувальних грязей за кожним типом лікувальних грязей, які виділено для роздільного підрахунку запасів;
- план родовища з ізопахітами розкривних порід;
- план родовища в ізобатах (для водоймищ);
- план підрахунку запасів із зазначенням меж ліцензійної площі, контурів раніше затверджених запасів, меж сусідніх родовищ, границь земельних, гірничих відводів;
- розрізи покладів лікувальних грязей (поперечні та повздовжні) із зазначенням розміщення балансових та позабалансових запасів.

Для скорочення обсягу графічних матеріалів необхідно, по змозі, уникати подання креслень, що дублюють відомості, які суміщають необхідні дані на загальних кресленнях.

Деякі табличні й графічні матеріали (спостереження за режимом водойми, матеріали сторонніх організацій з гідрометеорології) можуть бути представлені тільки в оригіналах в одному примірнику на час розгляду матеріалів підрахунку запасів.

6. Оформлення матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей

Усі примірники матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей оформлюються однаково. На титульній сторінці повинно бути зазначено: організація, яка проводила розвідувальні роботи і виконала підрахунок запасів; прізвища, імена, по батькові авторів; повна назва матеріалів із зазначенням найменування родовища (ділянки родовища), адміністративні район і область розташування родовища; генетичний тип розвіданих лікувальних грязей, дата, на яку проводиться підрахунок запасів, місце та рік складання матеріалів. Титульна сторінка повинна бути підписана відповідальними посадовими особами організації, яка подала матеріали підрахунку запасів; їхні підписи засвідчуються печаткою.

Для оформлення матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей необхідно використовувати ДСТУ 4068-2002 "Документація. Звіт про геологічне вивчення надр. Загальні вимоги до побудови, оформлення та змісту".

Текстова частина матеріалів і таблиці підрахунку запасів підписуються авторами підрахунку, інші текстові й табличні додатки – їхніми виконавцями.

Графічні матеріали повинні бути наочними (такими, що легко читаються) і складеними в єдиних загальноприйнятих умовних позначках. На кожному кресленні необхідно вказати його назву і номер, числовий і лінійний масштаби, найменування організації, що проводила розвідку родовища; посади, прізвища і підписи авторів, що склали креслення, і осіб, що його затвердили, завірені підписами.

Графічні додатки вміщуються в папки, але не зшиваються; кожне креслення повинно легко витягатися для розгляду. Якщо креслення виконане на декількох аркушах, останні необхідно пронумерувати, а схему їхнього розташування помістити на першому аркуші. До кожної папки складається внутрішній опис, що містить назву креслень і їхні порядкові номери. Наприкінці опису вказується загальна кількість аркушів.

ЗМІСТ

1. Загальні положення	
2. Нормативні посилання.....	
3. Загальні умови подання та розгляду матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей, що направляються на державну експертизу	
4. Вимоги до змісту матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей	
5. Рекомендована структура та зміст розділів матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей.....	
5.1. Текстова частина	
5.2. Реферат	
5.3. Вступ.....	
5.4. Загальні відомості про район робіт і родовище	
5.5. Методика робіт з геологічного вивчення родовища	
5.6. Характеристика родовища лікувальних грязей	
5.7. Техніко-економічна доповідь про доцільність фінансування подальшої розвідки і промислового освоєння родовища лікувальних грязей (пелоїдів).....	
5.8. Підрахунок запасів лікувальних грязей	
5.9. Оцінка підготовленості родовища лікувальних грязей для проведення подальших геологорозвідувальних робіт або промислового (лікувального) освоєння на умовах економічного ризику	
5.10. Рекомендації щодо охорони родовища лікувальних грязей (пелоїдів) та навколишнього природного середовища.....	
5.11. Основні результати проведених робіт (висновки).....	
5.12. Список використаних матеріалів.....	
5.13. Текстові додатки.....	
5.14. Табличні додатки.....	
5.15. Графічні додатки	
6. Оформлення матеріалів попередньої геолого-економічної оцінки родовищ лікувальних грязей	